

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJA

MOTYVUOTA IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJOS IR EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJOS VALDYMO SRIČIAI PRISKIRTŲ ĮSTAIGŲ, VIEŠŲJŲ ĮSTAIGŲ, VALSTYBĖS VALDOMŲ ĮMONIŲ VEIKLOS SRIČIŲ, KURIOSE EGZISTUOJA KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ, 2021 METŲ ANALIZĖS IR VERTINIMO REZULTATŲ

2022 m. vasario 25 d.

Vilnius

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – KPI) 6 straipsnio 3 dalimi, Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo¹ (toliau – Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašas) 7 punktu, atsižvelgiant į Valstybės ir savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijas², Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijoje, įstaigose prie ministerijos, viešosiose įstaigose, kuriose savininko (dalininko) teises ir pareigas įgyvendina Ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – viešosios įstaigos), valstybės įmonėse, kuriose savininko teises ir pareigas įgyvendina Ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – valstybės įmonės), atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas ir parengta motyvuota išvada.

Atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės ir veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymas ir vertinimas nuo 2020 m. III ketv. iki 2021 m. III ketv. pabaigos. Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą Ekonomikos ir inovacijų ministerijoje atliko Teisės departamento Tesisės taikymo ir personalo skyriaus vyriausiasis specialistas Romualdas Čepaitis, atsakingas už korupcijos prevenciją. Įstaigų prie ministerijos, viešųjų įstaigų, valstybės įmonių veiklos sričių, kuriose egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, įvertinimą atliko šių institucijų vadovų paskirti atsakingi asmenys.

Korupcijos pasireiškimo tikimybė buvo nustatoma šiose Ekonomikos ir inovacijų ministerijos valdymo srityse:

1. Informacinės visuomenės plėtros komiteto viešųjų pirkimų vykdymo srityje.
2. Lietuvos metrologijos inspekcijos (toliau – Inspekcija) veikloje.
3. CPO LT vykdomų viešųjų pirkimų srityje.

1. Veiklos sritis - **Informacinės visuomenės plėtros komiteto Viešųjų pirkimų vykdymas.**

Vykdytas IVPK viešųjų pirkimų vykdymo proceso vertinimas. Pažymėtina, kad IVPK, būdama biudžetinė įstaiga prie Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos, buvo įtraukta į viešųjų pirkimų konsolidavimo procesą, t. y. buvo priimtas sprendimas nuo 2019 m. sausio 1 d.

¹ Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

² Valstybės ir savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl Valstybės ar savivaldybių įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“.

ekonomikos ir inovacijų ministro valdymo sričiai priklausančių biudžetinių įstaigų viešuosius pirkimus, kurių vertė viršija 3000 Eur, pavesti vykdyti VšĮ CPO LT.

IVPK analizuojamu laikotarpiu suteikė įgaliojimą VšĮ CPO LT atlikti viešuosius pirkimus. Taip pat su VšĮ CPO LT buvo pasirašyta centralizuotos viešųjų pirkimų veiklos paslaugų sutartis, kurioje numatytos abiejų šalių teisės, pareigos, atsakomybės, viešinimo, konfidencialumo ir kitos sutartinės nuostatos.

Siekiant tinkamai valdyti viešųjų pirkimų procesą, naudojama VšĮ CPO LT suteikta viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo platforma EcoCost (toliau – Pirkimų valdymo sistema), kuri automatizuoja duomenų surinkimą, jų sisteminimą ir apdorojimą. Ji apima šiuos procesus: metinio poreikio surinkimo ir pirkimų planavimo; pirkimo inicijavimo ir vykdymo; pirkimo sutarčių vykdymo stebėsenos, t. y. vienoje vietoje kaupiama ir apdorojama visa su viešaisiais pirkimais susijusi informacija.

Viešųjų pirkimų vykdymo procesas pradedamas metiniu pirkimų poreikio surinkimu ir planavimu. Pagal nustatytą tvarką, ne vėliau kaip iki einamųjų kalendorinių metų gruodžio 15 dienos, Pirkimų valdymo sistemos priemonėmis, privaloma pateikti informaciją apie poreikį įsigyti prekių, paslaugų ar darbų ateinančiais kalendoriniais metais, užpildant iš karto viešųjų pirkimų plano eilutes. Tiek užpildytas ir pateiktas viešųjų pirkimų poreikis, tiek vėlesni atitinkamų metų viešųjų pirkimų plano papildymai yra derinami numatyta atsakingų asmenų derinimo ir tvirtinimo seka, t. y. vertinamas poreikis iniciatorių, viešųjų pirkimų specialisto, už išankstinę kontrolę atsakingo asmens, VšĮ CPO LT darbuotojo ir vadovybės. Sudarant viešųjų pirkimų planą, VšĮ CPO LT vertina, ar pirkimai gali būti atliekami iš centrinės perkančiosios organizacijos CPO LT elektroninio katalogo, kaip nurodyta Viešųjų pirkimų įstatymo 82 straipsnyje, taip pat, nustato pirkimo būdą, įvertina skirtingų perkančiųjų organizacijų panašių pirkimų apjungimo galimybę. Naudojant Pirkimų valdymo sistemą sumažėja žmogiškųjų klaidų tikimybė, nes ši sistema automatiškai sugrupuoja pirkimus pagal bendrojo viešųjų pirkimų žodyno kodus, skaičiuoja pirkimų vertes, pasiūlo pirkimų būdus ir kitus svarbius aspektus rengiant viešųjų pirkimų planą.

Pažymėtina, kad pradėjus naudoti Pirkimų valdymo sistemą, ne kartą buvo inicijuoti mokymai ne tik apie sistemos funkcionalumus ir jos naudojimą, tačiau ir supažindinta su aktualiais viešųjų pirkimų vykdymo reglamentavimo pakeitimais (tokiu būdu stiprinamos/atnaujinamos žinios viešųjų pirkimų srityje). Siekiant palengvinti viešųjų pirkimų vykdymo procesą, VšĮ CPO LT centralizuotai vykdomiems pirkimams ruošia ir pagal poreikį, atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų įstatymo ir kitų teisės aktų pakeitimus, Pirkimų valdymo sistemoje generuoja standartinius kvalifikacijos reikalavimus tiekėjams ir tiekėjų pašalinimo pagrindus, t. y. tokiu būdu išvengiama galimų netikslų ar neteisingų reikalavimų nustatymo.

Patvirtinus einamųjų metų viešųjų pirkimų planą, rengiama planuojamų pirkimų suvestinė, kuri turi būti paskelbta kiekvienais metais ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos. Patikrinus planuojamų pirkimų suvestinės skelbimus Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, nustatyta, kad laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų.

IVPK viešųjų pirkimų iniciatoriai ir organizatoriai visus viešųjų pirkimų vykdymo veiksmus atlieka Pirkimų valdymo sistemoje. Centralizuotus viešuosius pirkimus, t. y. kurių vertė viršija 3000 Eur, vykdo VšĮ CPO LT. Tokie pirkimai atliekami VšĮ CPO LT nustatyta tvarka. Esant poreikiui, pasitelkiami IVPK darbuotojai kaip ekspertai dalyvauti pirkimų procedūrose. Decentralizuotus viešuosius pirkimus, kurių vertė mažesnė nei 3000 Eur, vykdo IVPK viešųjų pirkimų organizatoriai. Vykdamas decentralizuotus viešuosius pirkimus, visos viešųjų pirkimų procedūros atliekamos ir visi suformuoti dokumentai saugomi Pirkimų valdymo sistemoje.

Siekiant sumažinti rizikas dėl ne visų privalomų nuostatų įtraukimo į prekių ar paslaugų sutartį, naudojami VšĮ CPO LT parengti prekių ir paslaugų sutarčių šablonai. Tokiu būdu užtikrinama mažesnė galimų klaidų tikimybė. Taip pat sutartyje laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo 87 straipsnio 1 dalies 12 punkto reikalavimų, t. y. kiekvienoje raštu sudaromoje sutartyje nurodomas konkretus atsakingas asmuo už sutarties vykdymą ir konkretus asmuo už sutarties ir jos pakeitimų paskelbimą pagal Viešųjų pirkimų įstatymo 86 straipsnio 9 dalies reikalavimus. Tačiau svarbu šioje vietoje užtikrinti ne tik formalų atsakingo asmens už sutarties vykdymą paskyrimą, tačiau vykdyti tinkamą sutarties vykdymo kontrolę, t. y. laiku ir tinkamai vykdyti sutartimi nustatytas nuostatas ir įsipareigojimus, užtikrinti, kad nebūtų viršyta sutarties vertė, kiekiai ir pan. Siekiant kontroliuoti sutarties vertę ir galiojimą, naudojamas dokumentų valdymo sistemos sutarčių modulio funkcionalumas, kuris leidžia kaupti vienoje vietoje su sutarties vykdymu susijusią informaciją, patirtas išlaidas, sutarties pabaigos automatinius įspėjimus. Tokiu būdu mažinama žmoniškųjų klaidų ir galimybių korupcijai atsirasti tikimybės.

Vertinant viešųjų pirkimų vykdymo procesą, pastebimo ir geros tendencijos, t. y. vis daugiau prekių ir paslaugų įsigyjama iš CPO LT elektroninio katalogo, t. y. 2020 m. iš CPO LT elektroninio katalogo vykdyta 10 prekių ir paslaugų pirkimų, tuo tarpu 2019 m. buvo tik 3 vykdyti prekių ir paslaugų pirkimai. Tokiu atveju viešųjų pirkimų procedūros atliekamos naudojant sistemas, kuriose automatiškai įvyksta atnaujinto varžymosi procedūros, nustatomas laimėtojas, t. y. pašalinamas didžiausias korupcijos pasireiškimo veiksnys korupcijai pasireikšti. Tuo pačiu paslaugos ir darbai įsigijami pigiau, o tai leidžia efektyviau naudoti turimus finansinius išteklius.

Visi IVPK pirkimų iniciatoriai privalo pasirašyti Nešališkumo deklaraciją, Konfidencialumo pasižadėjimą ir deklaruoti savo privačius interesus Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai. Vertinant nustatyta, kad IVPK darbuotojai yra pasirašę Nešališkumo deklaraciją, Konfidencialumo pasižadėjimą ir deklaravę savo privačius interesus. Pažymėtina, kad ir IVPK darbuotojai, kurie pasitelkiami kaip ekspertai, taip pat yra deklaravę privačius interesus bei pasirašę Nešališkumo deklaraciją, Konfidencialumo pasižadėjimą.

Vertinant atitinkamų metų viešųjų pirkimų ataskaitos apie viešojo pirkimo sutarčių skelbimą, nustatyta, kad ataskaitos skelbiamos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.

Nustačius, kad vis dar nemaža dalis mažos vertės pirkimų, atliekamų neskelbiamos apklausos būdu, daroma iš vieno tiekėjo ir siekiant sumažinti galimybes korupcijos apraiškoms, į IVPK kovos su korupcija programos įgyvendinimo 2021-2022 m. priemonių planą buvo įtraukta priemonė „Parengti Komiteto mažos vertės pirkimo taisyklių pakeitimą“, kuria siekiama sumažinti mažos vertės pirkimų iš vieno tiekėjo dalį. Numatyta priemonė įgyvendinta, t. y. numatyta, kad atliekant mažos vertės pirkimus, kurių vertė neviršija 3 000 Eur be pridėtinės vertės mokesčio, turi būti apklausiami ne mažiau kaip 3 tiekėjais, išskyrus atvejus, kai rinkoje yra mažiau tiekėjų, kurie gali pateikti reikalingų prekių, suteikti paslaugų ar atlikti darbų (toku atveju turi būti apklausiami visi rinkoje esantys tiekėjai).

Vertinant IVPK prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų planavimo ir organizavimo tvarkos aprašą, nustatyta teisinio reglamentavimo netikslumų atsižvelgiant į VšĮ CPO LT vykdomų viešųjų pirkimų taisyklių nuostatas.

IVPK veikia „Pranešimų kanalas“, kurio kontaktai, pranešimų būdai ir kita susijusi informacija viešai skelbiama. Per analizuojamąjį laikotarpį IVPK viešųjų pirkimų vykdyme nebuvo užfiksuota Korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnyje nurodytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atvejų.

Siekiant sustiprinti IVPK darbuotojų atsparumą korupcijai viešųjų pirkimų srityje, 22 IVPK darbuotojai dalyvavo Specialiųjų tyrimų tarnybos 2021 m. gegužės 20 d. organizuotuose

nuotoliniuose mokymuose „Korupcijos samprata ir pasireiškimas Lietuvoje. Korupcijos rizikos viešuosiuose pirkimuose”.

Atsižvelgiant į tai, kad nustatyti nedideli ir neesminiai teisinio reglamentavimo trūkumai, korupcijos pasireiškimo tikimybės rizika šioje veiklos srityje yra maža. Šiame viešųjų pirkimų vykdymo procese nevertinamas centralizuotų viešųjų pirkimų vykdymas, kurį atlieka VšĮ CPO LT pagal įstaigos nustatytą tvarką.

IVPK direktoriaus 2020 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. TE-15(2020) patvirtintos IVPK prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų planavimo ir organizavimo tvarkos aprašas pilnai neatitinka VšĮ CPO LT vykdomų viešųjų pirkimų taisyklių ir IVPK realiai vykdomos viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos. Parinkta rizikos mažinimo priemonė - Parengti IVPK direktoriaus 2020-03-06 įsakymo Nr. TE-15(2020) „Dėl Informacinės visuomenės plėtros komiteto prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų planavimo ir organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektą. Priemonė įgyvendinta - įgyvendinta – parengtas Informacinės visuomenės plėtros komiteto prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų planavimo ir organizavimo tvarkos aprašo pakeitimo projektas ir patvirtintas IVPK direktoriaus 2021 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. TE-96(2021)

2. Veiklos sritis - Lietuvos metrologijos inspekcijos (toliau – Inspekcija) veikloje.

Vertinimo metu buvo nustatyta Inspekcijos veiklos sričių atitiktis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje ir nustatytiems kriterijams taip pat pildant Inspekcijos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo Rekomendacijų klausimyną (žr. priedą). Atlikus vertinimą galima daryti šias išvadas:

1. Inspekcijos veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatyto kriterijaus – *Padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, nes Inspekcijoje korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos ar apraiškų nenustatyta.*

2. Inspekcijos veikla atitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatytą kriterijų – *Pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas.* Inspekcija, vykdydama teisinę metrologinę priežiūrą, atlieka teisinio metrologinio reglamentavimo objektų atitikties techniniams reglamentams ir (arba) metrologijos srities teisės aktams kontrolę, šių objektų gamintojų, pardavėjų ir naudotojų kontrolę, siekiant nustatyti, ar jie laikosi šio įstatymo, techninių reglamentų ir (arba) kitų metrologijos srities teisės aktų, ir su tuo susijusi rinkos priežiūra.

3. Inspekcijos veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatyto kriterijaus – *Atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti.* Inspekcijoje detaliam aprašytos valstybės tarnautojų ir darbuotojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė.

4. Inspekcijos veikla atitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 4 punkte nustatytą kriterijų – *Veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu.* Inspekcija tvirtina ir įrašo matavimo priemonių tipus į Lietuvos matavimo priemonių valstybės registrą, išduoda matavimo priemonių tipo patvirtinimo sertifikatus; suteikia paskirtosioms įstaigoms teises atlikti matavimo priemonės tipo įvertinimą, matavimo priemonės patikrą, produkto kiekio pakuotėje ir matavimo indo tūrio kontrolės sistemos įvertinimą ir (arba) produkto kiekio pakuotėje ir matavimo indo tūrio patikrinimus; išduoda leidimus ūkio subjektams, norintiems ženklinti fasuotas prekes ir matavimo indus, atitinkančius techninių reglamentų ir kitų teisės aktų nustatytus reikalavimus, atitinkamai „e“ ir „3“ ženklais; atlieka funkcijas, susijusias su kasos aparatų sertifikavimu ir ekspertize.

5. Inspekcijos veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 5 punkte nustatyto kriterijaus – *Daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo.*

6. Inspekcijos veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 6 punkte nustatyto kriterijaus – *Naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija.* Inspekcijos veikla nėra susijusi su informacijos įslaptinimu ar išslaptinimu, įslaptintos informacijos naudojimu ar jos apsauga.

7. Inspekcijos veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 7 punkte nustatyto kriterijaus – *Anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų.* Specialiųjų tyrimų tarnyba Inspekcijoje neatliko korupcijos rizikos analizės.

Taip pat pažymėtina, kad pranešimų apie galimai netinkamai atliekamas Inspekcijos darbuotojų pareigas negauta.

Remiantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalimi 2 punktu, Inspekcijos teisinės metrologinės priežiūros veiklos sritis priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė. Pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas ir Inspekcijai suteikti įgaliojimai vykdyti veiklą, skirtą prižiūrėti, kaip jai nepavaldūs fiziniai ar juridiniai asmenys laikosi Metrologijos įstatymo ir kitų metrologinės srities teisės aktų reikalavimų. Tačiau, Inspekcijos veikla ir jos pareigūnų vykdomos funkcijos priežiūros srityje yra išsamiai reglamentuotos teisės aktais, įdiegta efektyvi vidaus kontrolės sistema, įdiegtos informacinės sistemos pagalba užtikrinamas vykdomo priežiūros proceso monitoringas (stebėseną), sprendimai priimami nešališkai, daugeliu atvejų jie priimami vadovaujantis akredituoto Inspekcijos Teisinės metrologijos ir matavimų skyriaus atliktų bandymų rezultatais, skubiai reaguojama į pastebėtus veiklos trūkumus, korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, atliekant priežiūros funkcijas ir su ja susijusią rinkos priežiūrą, nenustatyta, todėl darytina išvada, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė Inspekcijoje yra nedidelė.

Remiantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalimi 4 punktu, Inspekcijos veiklos sritis, susijusi su leidimų, sertifikatų išdavimu, papildomų teisių suteikimu, ekspertizės atlikimu, taip pat priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė. Tačiau teisės aktai, nurodyti Rekomendacijų klausimyno (žr. priedą) IV dalies 1 punkte, aiškiai ir tiksliai nustato leidimų, licencijų, kitokių teisių suteikimo, ekspertizės atlikimo procedūras, reglamentuoja administracinių procedūrų eigą, terminus, nustato konkrečius reikalavimus procedūroje dalyvaujantiems asmenims.

Inspekcija sprendimus dėl leidimų ženklini fasuotas prekes „e“ ir matavimo indus „3“ ženklais bei leidimų sumažinti periodinių patikrinimų dažnį išdavimo priima atsižvelgdama į paskirtosios įstaigos fasuoto produkto kiekio ir (arba) matavimo indo tūrio kontrolės sistemos įvertinimo parengtoje ataskaitoje pateiktą išvadą dėl fasuoto produkto kiekio ir (arba) matavimo indų tūrio kontrolės sistemos atitikties Fasutų produktų kiekio ir matavimo indų kontrolės techninio reglamento nuostatomis.

Atliekant funkcijas, susijusias su kasos aparatų sertifikavimu ir ekspertize, visi veiksmai derinami ir apie sertifikavimo ir ekspertizės rezultatus informuojama Valstybinei mokesčių inspekcija.

Visos paslaugos teikiamos neatlygintinai.

Korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, atliekant minėtas funkcijas nenustatyta, todėl darytina išvada, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė Inspekcijoje yra nedidelė.

Siekiant korupcijos rizikos veiksnių neigiamai įtakai panaikinti ar sumažinti, planuojame:

1. Peržiūrėti ir patobulinti Inspekcijos patikrinimų planavimo ir ūkio subjektų veiklos rizikų vertinimo sistemą.
2. Parengti ir Inspekcijos viršininko įsakymais patvirtinti:

- Kasos aparatų ir prekybos (paslaugų automatų) ekspertizės atlikimo tvarką;

- Kasos aparatų priežiūros įmonių ir kasos aparatų priežiūros specialistų sertifikavimo tvarką.

Įvertinus nustatytus teisinio reglamentavimo trūkumus, korupcijos pasireiškimo tikimybės rizika šioje veiklos srityje yra maža.

3. Veiklos sritis - CPO LT vykdomų viešųjų pirkimų srityje.

Nustatant CPO LT veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, laikytasi prielaidos, kad CPO LT, įgyvendinant nustatytus uždavinius, gali kilti pavojus pasireikšti korupcijai, padarant korupcinio pobūdžio nusikalstamas bei kitas su korupcija susijusias veikas. Ši prielaida laikytina didele, jei kuri nors CPO LT veiklos sritis atitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje nustatytą kriterijų

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2019 m. rugsėjo 16 d. įsakymu Nr. 4-534 „Dėl Viešosios įstaigos CPO LT valdymo struktūros ir Viešosios įstaigos CPO LT pareigybių sąrašo patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2020 m. spalio 27 d. įsakymo Nr. 4-943 redakcija) patvirtinta CPO LT struktūra.

CPO LT Biuro ir veiklos aptarnavimo srities, Statybų srities, Sveikatos srities pirkimų skyriai vykdo centralizuotus viešuosius pirkimus, kurių pagrindu yra kuriami CPO LT elektroninio katalogo moduliai. Taip pat, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. kovo 27 d. pasitarimo protokolo Nr. 13 sprendimą, CPO LT vykdo pirkimus pagal pavedimus Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai, jai pavaldžioms biudžetinėms įstaigoms (kai pirkimo vertė didesnė kaip 3 tūkst. Eur be PVM) bei kitoms institucijoms.

Atlikus CPO LT veiklos sričių analizę nustatyta, kad didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė išlieka CPO LT vykdant pirkimus pagal kitų perkančiųjų organizacijų pavedimus.

CPO LT veiklos sritis – viešųjų pirkimų procedūrų vykdymas pagal pavedimą, vertintina darant prielaidą, kad tam tikri išoriniai ir (ar) vidiniai, ir (ar) individualūs rizikos veiksniai gali sudaryti galimybes atsirasti korupcijai.

Šioje srityje analizuoti:

1. teisinio reglamentavimo trūkumai CPO LT patvirtintuose teisės aktuose;
  2. teisės aktų įgyvendinimo CPO LT viešųjų pirkimų, vykdomų pagal kitų perkančiųjų organizacijų pavedimus, aspektai;
  3. praktinis viešųjų pirkimų pagal pavedimą vykdymas CPO LT ir siekis nustatyti galimus korupcijos pasireiškimo veiksnius;
  4. galimybė įvertinti korupcijos apraiškas, riziką ir jos veiksnius mažinančias priemones;
  5. CPO LT elektroninio katalogo naudotojų (perkančiųjų organizacijų⁷ ir tiekėjų⁸) apklausų duomenys siekiant išsiaiškinti galimas korupcijos apraiškas ir jas užkardyti;
  6. CPO LT darbuotojų apklausos duomenys siekiant išsiaiškinti institucijos darbuotojų tolerancijos korupcijai apraiškomis lygį, prevenciškai jį įvertinti ir stabdyti galimas korupcijos apraiškas.
- Per analizuojamąjį laikotarpį CPO LT viešuosiuose pirkimuose nebuvo užfiksuota Korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atvejų. CPO LT, siekdama išlikti patraukli perkančiosioms organizacijoms, kad jos noriai naudotųsi elektroniniu katalogu, stengiasi formuoti patikimą, aukštus standartus atitinkantį centralizuotų viešųjų pirkimų paslaugų teikimą. Tuo tikslu įstaigoje įdiegta kokybės vadybos sistema (toliau – KVS) pagal LSTEN ISO 9001:2015 ženkliai prisideda prie antikorporacinės aplinkos formavimo, vystymo ir palaikymo. KVS diegimas vyko nuo 2020 m. II ketv. ir apėmė visas CPO LT veiklos sritis: viešųjų pirkimų atlikimą kitų perkančiųjų organizacijų naudai; daugiabučių namų atnaujinimui (modernizavimui) skirtų pirkimų paslaugų teikimui bei centralizuotiems viešiesiems pirkimams ir

daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) pirkimams atlikti skirtų informacinių sistemų plėtojimui.

Įdiegta KVS padeda CPO LT organizuoti veiklą vadovaujantis principais ir taisyklėmis, leidžiančiomis užtikrinti, teikiamų paslaugų kokybę, aiškumą, skaidrumą bei efektyviau organizuoti kiekvieno darbuotojo ir visos įstaigos darbą.

CPO LT įdiegta ISO 9001:2015 kokybės vadybos sistema sėkmingai įveikė sertifikavimo procedūrą, kuri yra viena iš priemonių, užtikrinančių, kad organizacija yra pajėgi teikti nustatytus reikalavimus atitinkančius produktus ir paslaugas. Suteiktas sertifikatas patvirtina, kad įvertinus CPO LT vadybos sistemą nustatytas jos atitikimas ISO 9001:2015 vadybos sistemos standarto reikalavimus.

CPO LT veikla KVS suskirstyta į 3 sritis – Valdymo, Pagrindinę ir Palaikomąją. Kiekvienai jų apibrėžta procesų seka ir sąveika, nustatyti gaviniai ir rezultatai. Kiekvienam procesui yra nustatytas kiekybinis tikslas bei apibrėžtas matavimo dažnumas ir jo periodas, o permanentinė rezultatų analizė leidžia įvardinti kylančių problemų priežastis ir, kas ypač svarbu, prognozuoti ateities uždavinius ir rezultatus.

CPO LT direktoriaus 2021 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. 16KVS-17 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT kokybės vadybos sistemos procesų ir jų šeiminių sąrašo patvirtinimo“ buvo patvirtintas CPO LT KVS procesų ir subprocesų (jeigu taikoma procese) šeiminių sąrašas, kuriame Pagrindinėje veikloje numatytas „C - 02 Pirkimai pagal pavedimą“ procesas ir 5 jo subprocesai:

- C0201 - Pirkimų planų parengimas EcoCost sistemoje;
- C0202 - Pirkimo iniciavimas, pirkimo dokumentų rengimas ir vykdymas pagal pavedimą EcoCost sistemoje;
- C020201 - Pirkimo inicijavimas;
- C020202 - Pirkimo derinimas;
- C020203 - Pirkimo vykdymas.

CPO LT direktoriaus 2021 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. 16KVS-20 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT pagrindinės veiklos srities kokybės vadybos sistemos proceso srauto diagramos „C - 02 Pirkimai pagal pavedimą“ patvirtinimo“ patvirtinti subprocesai pristatomi diagramų forma, kuriose numatyta pirkimo pagal pavedimą proceso įgyvendinimo schema, atsakingų vykdytojų plaukimo takeliai, schemos papildytos nuorodomis į CPO LT vidinius teisės aktus reglamentuojančius atskirus proceso etapus ar procedūras.

Vertinant CPO LT pirkimų, vykdomų kitų perkančiųjų organizacijų naudai, sritį, kuriai priskirtini ir CPO LT vykdomi viešieji pirkimai kitų perkančiųjų organizacijų pavedimu, buvo analizuojami viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai bei šiuos teisės aktus įgyvendinantys poįstatyminiai teisės aktai, taip pat CPO LT priimti vidaus dokumentai.

Atliekant korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą vykdomuose viešuosiuose pirkimuose kitų perkančiųjų organizacijų pavedimu buvo nustatyta, kad CPO LT viešųjų pirkimų procesas vykdomas remiantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu, jį lydinčiais poįstatyminiais teisės aktais, taip pat CPO LT vykdomų centralizuotų viešųjų pirkimų tvarkos taisyklėmis (nauja redakcija patvirtintos CPO LT direktoriaus 2021 m. gegužės 12 d. įsakymu Nr. 3V-169) (toliau – CPO LT pirkimų tvarkos taisyklės).

Viešuosius pirkimus kitų įstaigų pavedimu vykdo CPO LT direktoriaus įsakymais sudarytos viešųjų pirkimų komisijos arba pirkimo organizatoriai. Viešųjų pirkimų komisijos savo darbe vadovaujasi darbo reglamentu, patvirtintu CPO LT direktoriaus 2017 m. rugpjūčio 7 d. įsakymu Nr. 3V-116.

Viešieji pirkimai perkančiųjų organizacijų pavedimu CPO LT organizuojami, vadovaujantis patvirtintu „C - 02 Pirkimai pagal pavedimą“ KVS procesu, kuriame numatomi kiekvieno pirkimo etapo atsakingi vykdytojai, jų kompetencijos, teisės, pareigos ir terminai. Šiam procesui supaprastinti ir susisteminti pasitelkiama viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo platforma EcoCost (toliau –

EcoCost arba Pirkimų valdymo sistema), kuri automatizuoja duomenų surinkimą, jų sisteminimą ir apdorojimą. Ji apima šiuos procesus:

1. metinio poreikio surinkimo ir pirkimų planavimo;
2. pirkimo inicijavimo ir vykdymo;
3. pirkimo sutarčių vykdymo stebėsenos.

CPO LT viešųjų pirkimų kitų perkančiųjų organizacijų pavedimu procesas pradedamas metiniu pirkimų poreikio surinkimu ir planavimu. Įstaigos, pavedusios CPO LT atlikti pirkimus, ne vėliau, kaip iki einamųjų kalendorinių metų gruodžio 15 dienos, Pirkimų valdymo sistemos priemonėmis pateikia informaciją apie poreikį įsigyti prekių, paslaugų ar darbų ateinančiais kalendoriniais metais, užpildydamos pirkimo poreikio pateikimo formą. Pavedimus suteikusios įstaigos, prieš pateikdamos informaciją apie poreikį įsigyti prekių, paslaugų ar darbų Pirkimų valdymo sistemos priemonėmis, vadovaujantis Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika, nustatydamos pirkimo vertę, privalo remtis skaičiuojamosiomis kainomis, panašių pirkimų praktika, rinkos ir kitais tyrimais. Ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų nuo pirkimų poreikio gavimo, CPO LT parengia ir pateikia viešųjų pirkimų plano projektą pavedimą suteikusiai perkančiajai organizacijai. Sudarydama viešųjų pirkimų planų projektus, CPO LT įvertina ar pirkimai gali būti atliekami iš centrinės perkančiosios organizacijos CPO LT elektroninio katalogo, kaip nurodyta Viešųjų pirkimų įstatymo 82 straipsnyje, taip pat, nustatydama pirkimo pradžią ir pirkimo būdą, įvertina pavedimą atlikti pirkimus suteikusių skirtingų perkančiųjų organizacijų panašių pirkimų apjungimo galimybę. Pirkimų, vykdomų CPO LT elektroniniame kataloge, specifika yra ta, kad didžioji dalis procedūrų yra atliekama informacinėse sistemose, kuriose eliminuojamas žmogiškasis veiksnys ir korupcijos tikimybė.

Pažymėtina, kad toks pirkimų planavimo procesas užtikrina didesnę skaidrumą, nes perkančiųjų organizacijų pateiktą informaciją papildomai tikrina CPO LT darbuotojai. Taip užtikrinama, kad toms pačioms prekėms, paslaugoms ar darbams būtų priskiriami tie patys BVPŽ kodai, kad pirkimai būtų atliekami CPO LT katalogo priemonėmis (tais atvejais kai perkamos paslaugos, prekės ar darbai yra CPO LT kataloge), taip pat, esant galimybei, konsoliduojami į vieną pirkimą, taip sumažėja atliekamų procedūrų skaičius, o dėl masto ekonomijos perkančiosios organizacijos reikiamas prekes ar paslaugas gali įsigyti mažesnėmis kainomis.

Pirkimų planavimą atliekant Pirkimų valdymo sistemos EcoCost priemonėmis sumažėja klaidų tikimybė, nes sistema automatiškai (be specialisto įsikišimo) grupuoja pirkimus pagal BVPŽ kodus, skaičiuoja pirkimų vertes, rekomenduoja pirkimų būdus ir signalizuoja, jeigu parinktas pirkimo būdas viršija šiam būdui leistiną maksimalią pirkimo vertę. EcoCost yra elektroninis įrankis, kurio pagalba sumažinama žmogiškojo veiksnio įtaka, kuri, kaip jau minėta, traktuotina kaip viena iš esminių priežasčių korupcijai atsirasti.

Taip pat pažymėtina, kad, patvirtinus pavedimus vykdyti pirkimus suteikusių perkančiųjų organizacijų planus, perkančiosios organizacijos viešai paskelbia pirkimų suvestines. Informacijos apie numatomus vykdyti viešuosius pirkimus skelbimas vertintinas kaip vienas iš korupcijos rizikos mažinimo bei veiklos skaidrumo užtikrinimo veiksnių, sudarančių prielaidas ne tik susipažinti su skelbiama informacija, bet ir kontroliuoti vykstančius procesus.

Siekdama optimizuoti pirkimų vykdomų pagal kitų perkančiųjų organizacijų pavedimus procesus CPO LT direktoriaus 2021 m. gegužės 26 d. įsakymu Nr. 3V-203 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT veiklos efektyvumo didinimo 2021 m. priemonių plano atsakingų vykdytojų paskyrimo“

patvirtintame CPO LT veiklos efektyvumo didinimo 2021 m. priemonių plane numatyta 1.5. priemonė „Efektyvaus viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo modelio sukūrimas ir įgyvendinimas“. Joje nurodomas veiksmas – Pirkimų valdymo sistemos einamųjų metų duomenų pagrindu sukurti perkančiųjų organizacijų pavedamų CPO LT atlikti pirkimų srautų stebėjimo priemonės, skatinanti savalaikį pirkimų inicijavimą ir pirkimų planavimą. Siekiamas rezultatas – efektyvus, žmogiškuosius

ir laiko resursus taupantis viešųjų pirkimų planavimas, inicijavimo ir pirkimų pagal pavedimą procedūrų vykdymo srautų valdymas. Pirkimų pagal pavedimus konsolidavimo ir apjungimo galimybių įgyvendinimas. Įvertinta rizika – netiksliai ir neprofesionaliai parengta Pirkimų valdymo sistemoje perkančiųjų organizacijų teikiama informacija. Pirkimų plano ir pirkimų inicijavimo terminų nesilaikymas.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo laikotarpiu, įgyvendinant 1.5. priemonę, CPO LT jau yra įvertinusi Pirkimų valdymo informacinės sistemos EcoCost einamųjų metų I-III ketv. perkančiųjų organizacijų planuotus perduoti CPO LT vykdymui inicijuotus pirkimus duomenis ir nustatė, kad didžioji dauguma pirkimų inicijuoti laiku, kaip ir buvo planuota. Visom perkančiosioms organizacijoms, kurios 2021 m. I-III ketv. planavo perduoti pirkimų vykdymą CPO LT, buvo siunčiama periodinė informacija apie neinicijuotus pirkimus. Siekiant koordinuoti pirkimų inicijavimo ir vykdymo procesą Pirkimų valdymo sistemos naudotojams buvo siunčiami priminimai dėl 2021 m. I-III ketv. planuojamų pirkimų. Perkančiųjų organizacijų paprašyta peržiūrėti einamąjį metinį pirkimų planą ir atlikti reikalingas savalaikes korekcijas. Pirkimų valdymo įrankio naudotojai periodiškai informuojami apie artėjantį pirkimo inicijavimo terminą.

CPO LT pirkimų tvarkos taisyklėse numatyta, kad viešuosius pirkimus kitų įstaigų pavedimu vykdo ir atlieka:

1. CPO LT vadovo sudaryta pirkimo komisija – tarptautiniams ir supaprastintiems pirkimams (išskyrus mažos vertės pirkimai, nurodyti 2 punkte);

2. Pirkimo organizatoriai:

2.1. mažos vertės pirkimus, atliekamus neskelbiamos apklausos būdu;

2.2. nesudėtingus, nedidelio rizikingumo, mažos vertės pirkimus, atliekamus skelbiamos apklausos būdu, CPO LT skyrių vadovų sprendimu.

Didžiąją dalį skelbiamos apklausos būdu atliekamų mažos vertės pirkimų vykdančiai komisijai, o ne pirkimo organizatoriui, mažėja vienasmeniškai priimamų sprendimų, o tai, savo ruožtu, taip pat mažina korupcijos riziką. Komisija ir pirkimų organizatoriai priima visus esminius pirkimų procedūrų sprendimus, vykdo jiems pavestus procedūrinius veiksmus, bendrauja su tiekėjais pirkimo procedūrų metu iki pirkimo sutarties sudarymo. Atskiriems pirkimams arba atskirų rūšių prekių, paslaugų ar darbų pirkimams vykdyti CPO LT gali būti sudaromos atskiros komisijos. Komisijos darbe gali dalyvauti ir ekspertai, pasirašę nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Komisija dirba pagal CPO LT direktoriaus patvirtintą darbo reglamentą. Visi minėti asmenys turi būti nepriekaištingos reputacijos ir savo funkcijas gali pradėti vykdyti tik po to, kai pasirašo nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Komisijos nariai, pirkimų organizatoriai, ekspertai pirkimo procedūrose gali dalyvauti tik Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai teisės aktų nustatyta tvarka pateikę privačių interesų deklaracijas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 22 straipsnio 1 dalies nuostatomis CPO LT direktoriaus 2019 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 3V-215 patvirtintas CPO LT darbuotojų viešųjų ir privačių interesų derinimo tvarkos aprašas, kuriame numatyta privačių interesų deklaracijų pateikimo tvarka ir kontrolė. CPO LT direktoriaus 2021 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. 3V-35 „Dėl asmens, atsakingo už viešosios įstaigos CPO LT darbuotojų privačių interesų deklaracijų pateikimo kontrolę, paskyrimo“ paskirtas asmuo atsakingas už CPO LT darbuotojų privačių deklaracijų pateikimo kontrolę, kuriam pavesta kontroliuoti, kaip CPO LT direktoriaus įsakymu sudarytų viešųjų pirkimų komisijų nariai, asmenys, paskirti atlikti viešuosius supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai, viešojo pirkimo iniciatoriai, kiti asmenys, einantys pareigas, įtrauktas į CPO LT patvirtintą pareigų, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašą, vykdo Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nuostatas.

Pažymėtina, kad CPO LT, vykdydama centralizuotus viešuosius pirkimus ir pirkimus kitų, skirtingas funkcijas vykdančių perkančiųjų organizacijų pavedimu, vykdo daug specializuotų viešųjų pirkimų, todėl korupcijos pasireiškimo tikimybė didėja. Atsižvelgiant į perkančiųjų organizacijų skirtingus veiklos tikslus, mažai tikėtinas visiškai tapačių objektų poreikis. Todėl labai svarbus perkančiųjų

organizacijų atstovų mokymas tinkamai pateikti pirkimų paraiškas, laiku ir profesionaliai atlikti „namų darbus“ bei objektyviai identifikuoti institucijos poreikį, jį planuoti, atlikti rinkos analizę ir teisingai pateikti pirkimo paraišką.

Šią prielaidą patvirtina ir atlikta CPO LT darbuotojų apklausa, kurios tikslas nustatyti ir įvertinti CPO LT veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė (plačiau apie apklausą 12 psl.). Apklausoje respondentų teirautasi, kuriame CPO LT centralizuoto (pirkimo pagal pavedimą) viešojo pirkimo vykdymo etape korupcijos rizika yra didžiausia (1 pav.)? Didžioji dauguma atsakiusiųjų, net 48 proc., nurodė kad, jų nuomone, didžiausią riziką perkančiosios organizacijos atstovui atsiranda pildant pirkimo paraišką.

Numatant šią riziką, CPO LT direktoriaus 2021 m. birželio 1 d. įsakymu „Dėl viešosios įstaigos CPO LT 2021 m. viešinimo plano atsakingų vykdytojų paskyrimo“ patvirtintame CPO LT 2021 m. viešinimo plane numatyta 2.2. priemonė „Mokymų ir seminarų organizavimas viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo įrankio naudotojams“. Jos tikslas mokyti, ugdyti ir konsultuoti pirkimų vykdymo pavedimus suteikusių institucijų darbuotojus, siekiant eliminuoti viešojo pirkimo vykdymo kliuvinius ir galimą korupcijos apraiškų pasireiškimą dar pirkimų inicijavimo etape, kai planuojant institucijos poreikį, rengiant technines specifikacijas ir numatant pirkimo biudžetą, remiamasi praėjusių, o dažnu atveju ir eilės metų, informacija. Neaktuali informacija įtakoja nurodomą, objektyvias rinkos tendencijas neatitinkanti, pirkimo biudžetą. Neįvertinus pakitusios konkreto objekto pakitusios rinkos pasiūlos ir dalyvių, nurodoma techninė specifikacija ar kvalifikaciniai reikalavimai, kurie siaurina potencialių pirkimo dalyvių ratą. Objektyviai neįvertinus realių, poreikius atitinkančių sutarčių sąlygų, nurodomos tokios, kurios padidina siūlomą viešojo pirkimo objekto siūlomą kainą ir nurodžius maksimalų pirkimo biudžetą, pirkimas tampa patrauklus tik realius perkančiosios organizacijos poreikius žinančiam rinkos dalyviui. Todėl tokiais, regis netyčiais, veiksmais eliminuojama sąžiningos konkurencijos galimybė viešajame pirkime.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo laikotarpiu, įgyvendinant 2.2. priemonę CPO LT suorganizavo ir įvykdė 4 mokymus ir seminarus viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo įrankio naudotojams. Pirkimų planavimo įrankio naudotojai taip pat turi galimybę žinias gilinti naudodamiesi įrašytomis nuotoliniais video mokymais, instrukcijomis, saugomomis atskiroje Ecocost sistemos platformoje ir CPO LT mainavietėje.

Pažymėtina, kad ateityje taip pat svarbu skirti dėmesį ir vystyti institucijų, pavedusių vykdyti pirkimus, pirkimų iniciatorių techninių specifikacijų rengimo ir kvalifikacinių reikalavimų nustatymo kompetencijas.

Komisijos nariai ar organizatoriai negali išmanyti visų sričių, todėl, net ir taikant papildomas vidaus kontrolės procedūras (pvz., peržiūrint ir viešinant technines specifikacijas), ne visais atvejais įmanoma tinkamai įvertinti, ar jos parengtos nepažeidžiant teisės aktų reikalavimų. Vykdydami pirkimus kitų perkančiųjų organizacijų pavedimu, pirkimuose, kuriuose būtinos ekspertinės žinios, į Viešųjų pirkimų komisijas yra įtraukiami CPO LT pirkimus pavedusių vykdyti institucijų darbuotojai-ekspertai. Tokiu būdu pirkimų iniciatoriai sutelkia savo ekspertines kompetencijas pirkimų vykdymo procese, tačiau ir toliau aktualus išlieka nešališko ekspertinio vertinimo poreikis. Vertinant pastarųjų metų CPO LT teisminių ginčų objektus akivaizdu, kad daugumos jų esmė yra galimai nekokybiškai parengtos techninės specifikacijos ir jų ekspertinis vertinimas.

Siekiant ateityje sklandžiai vykdyti pirkimus, kurių objektų techninių specifikacijų parengimui ir įvertinimui reikalingos ekspertinės kompetencijos, būtina didinti ir CPO LT darbuotojų dalykines žinias, ugdyti jų profesinį potencialą.

CPO LT veiklos efektyvumo didinimo 2021 m. priemonių plane numatyta 1.3. priemonė „Naujų CPO LT darbuotojų mokymų organizavimas ir vykdymas“. Kurioje nurodytas veiksmas – 1) parengti naujų CPO LT darbuotojų viešųjų pirkimų mokymų programos įgyvendinimui reikalingą mokomąją medžiagą; 2) vykdyti mokymus naujiems CPO LT darbuotojams. Planuojamas rezultatas – pasirengta mokymams ir sėkmingai vykdomas naujai priimamų CPO LT pirkimų specialistų viešųjų pirkimų

kompetencijų ugdymas, lavinami jų įgūdžiai, gilinamos žinios ir motyvacija efektyvesniam darbui bei ilgalaikiai organizacijos sėkmei, dalinamasi gerąja patirtimi.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo laikotarpiu, įgyvendinant 1.3. priemonę apklausti CPO LT darbuotojai ir sudarytas viešųjų pirkimų mokymų temų sąrašas, suplanuoti mokymai, parinkti lektorai ir įvykdyti mokymai CPO LT darbuotojams:

1. Mokymai naujiems CPO LT darbuotojams (Dinaminės pirkimo sistemos pristatymas centralizuotiems pirkimams; Konkrečių pirkimų vykdymas CPO LT kataloge ir konkretaus pirkimo vykdymo pristatymas);
2. Pasiūlymų vertinimo kriterijai (KKS santykio kriterijai);
3. Konfidenciali informacija viešuosiuose pirkimuose.

CPO LT darbuotojai taip pat dalyvauja individualiuose mokymuose, nuotolinėse konferencijose.

Pažymėtina, kad taip pat svarbu skirti dėmesį ir ugdyti pirkimus pavedusių vykdyti institucijų pirkimų iniciatorių techninių specifikacijų rengimo ir kvalifikacinių reikalavimų nustatymo žinias.

28 proc. Apklaustos respondentų mano, kad pirkimo pagal pavedimą vykdymo etape korupcijos rizika galima rengiant centralizuoto viešojo pirkimo sąlygas.

Vertinant galimą riziką ir siekiant eliminuoti viešojo pirkimo kitų perkančiųjų organizacijų pavedimu vykdymo korupcijos apraiškas, taupyti žmogiškuosius ir laiko resursus CPO LT veiklos efektyvumo didinimo 2021 m. priemonių plane numatyta 1.2. priemonė „Sisteminio pirkimo vykdymo proceso kūrimas ir įgyvendinimas“, kurioje numatyti veiksmai – praktiniam taikymui parengti sisteminį pirkimo pagal pavedimą vykdymo procesą CPO LT naudojamoje programinėje įrangoje, skirtoje pirkimų planavimui, vykdymui ir pirkimo sutarčių kontrolei elektroninėje erdvėje: 1) parengti ir įdiegti standartinius pirkimų vykdymui reikalingus dokumentus; 2) apmokyti pirkimų vykdytojus; 3) parengti metodines pagalbines priemones. Planuojamas rezultatas – Pirkimų valdymo sistemoje vykdomas sisteminis pirkimas pagal pavedimą, mažesnė klaidų tikimybė, efektyvesnis pasiruošimas pirkimui ir jo vykdymas, taupomi žmogiškieji ir laiko resursai.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo laikotarpiu, įgyvendinant 1.2. priemonę CPO LT:

1. Parengti ir įdiegti standartiniai pirkimų dokumentai, skirti sisteminiam pirkimų vykdymui (Atviro konkurso (tarptautinio ir supaprastinto), neskelbiamos apklausos, skelbiamos apklausos). Pagal poreikį nuolat atnaujinami, automatiškai generuojami sisteminio pirkimo viešojo pirkimo komisijos protokolai, sugeneruoti protokolai derinami, pasirašomi ir saugomi Pirkimų valdymo sistemoje.
2. Apmokyti perkančiųjų organizacijų darbuotojai (pirkimų iniciatoriai) ir CPO LT darbuotojai (pirkimų vykdytojai) (esant poreikiui mokymai bus kartojami); atnaujinti kvalifikaciniai reikalavimai pagal naujai patvirtintą Viešųjų pirkimų metodiką; parengtos metodinės priemonės, kurios, esant poreikiui, nuolat atnaujinamos, ir kuriamos naujos.
3. Sukurtos metodinės priemonės:
  - 3.1. Pirkimų vykdytojams, atliekant pirkimus Pirkimų valdymo sistemoje (CPO LT darbuotojams) „Atmintinė: pirkimo dokumentų parengimas EcoCost sisteminiame pirkime“;
  - 3.2. Pirkimų iniciatoriams, atliekant pirkimus Pirkimų valdymo sistemoje (Perkančiųjų organizacijų darbuotojams) „Bendra informacija, pavedant pirkimus atlikti CPO LT“.
  - 3.3. Sukurta dokumentų saugykla, kuri skirta CPO LT darbuotojams vykdančioms viešuosius pirkimus ir perkančiųjų organizacijų, pavedusių pirkimus atlikti CPO LT, darbuotojams, siekiant paprasto ir efektyvaus visų CPO LT priimtų dokumentų, parengtų metodinių priemonių, susijusių su pavedamų pirkimų vykdymu kitoms perkančiosioms organizacijoms, medžiagos kaip naudotis Pirkimų valdymo sistema pasiekiamumo ir prieinamumo vienoje vietoje;
  - 3.4. Parengta kontekstinė informacija Inicijavimo paraiškos pildymui Pirkimų valdymo sistemoje;
  - 3.5. Kuriami DUK (dažniausiai užduodami klausimai) pirkimų vykdytojams, atliekant pirkimus Pirkimų valdymo sistemoje (CPO LT darbuotojams), siekiant supaprastinti naudojamą Pirkimų valdymo sistema ir formuoti vienodą praktiką.
4. Pirkimų valdymo informacinėje sistemoje EcoCost pradėta naudotis funkcionalumu vidaus ir išorės vartotojams (iniciatoriams, ekspertams, Viešojo pirkimo komisijos nariams) sudarančiu

galimybes Nešališkumo deklaracijas ir Konfidencialumo pasižadėjimus pasirašyti šioje sistemoje. Įrankis tobulinamas ir pritaikomas CPO LT poreikiams;

5. Metodinė priemonė naudojantis Pirkimų valdymo informacinėje sistemoje EcoCost (instrukcija) Nešališkumo deklaracijos ir Konfidencialumo pasižadėjimo pasirašymui;

6. Papildyta kontekstinė informacija Pirkimų valdymo informacinėje sistemoje EcoCost pirkimo inicijavimui informacijos apie sutartį teikimui ("I" raidelės);

7. Papildyta naujais DUK dėl naudojimosi Pirkimų valdymo informacine sistema EcoCost;

8. Atnaujintos standartinės Prekių ir Paslaugų sutartys.

Vykdomi nuolatiniai vidiniai CPO LT darbuotojų pasitarimai ir konsultavimas dėl naudojimosi Pirkimų valdymo informacine sistema EcoCost. Taip pat organizuojami ir vykdomi periodiniai CPO LT darbuotojų ir EcoCost atstovo susitikimai, konsultacijos.

CPO LT pirkimų tvarkos taisyklėse yra numatytos ir papildomos vidaus kontrolės priemonės ir procedūros, mažinančios korupcijos pasireiškimo tikimybę:

1. Viešųjų pirkimų vykdymas laikantis lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo, abipusio pripažinimo ir proporcingumo principų, konfidencialumo ir nešališkumo reikalavimų, siekiant įsigyti įstaigai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas bei užtikrinant, kad vykdant pirkimo sutartis būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų;

2. techninėje specifikacijoje užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų;

3. techninių specifikacijų projektus rengti ir skelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, o dėl šių projektų gautas pastabas ir pasiūlymus įvertinti iki pirkimo;

4. įstaigai, teisės aktų nustatyta tvarka, suinteresuotiems asmenims teikti informaciją apie pirkimus, pirkimų procedūrų ataskaitas ir sudarytas sutartis;

5. pasiūlymus nagrinėti ir vertinti konfidencialiai, nedalyvaujant pasiūlymus pateikusių tiekėjų atstovams;

6. tiekėjų pretenzijas nagrinėti ne pirkimo organizatoriui ar pirkimo komisijai, o atskirai CPO LT direktoriaus 2021 m. rugsėjo 29 d. įsakymu Nr. 3V- 417 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT gautų pretenzijų dėl viešųjų pirkimų vykdymo nagrinėjimo,, sudarytai pretenzijų nagrinėjimo komisijai, taip siekiant didesnio skaidrumo ir objektyvumo.

7. sudarant pirkimo sutartį nekeisti galutinio pasiūlymo kainos, taip pat pirkimo dokumentuose bei pasiūlyme nustatytų sąlygų.

8. atliekant mažos vertės pirkimus neskelbiamos apklausos būdu, kai pirkimo vertė viršija 3000 Eur be PVM, pirkimų organizatorius turi ne mažiau kaip 4 tiekėjus apklausti raštu, nors Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas visais atvejais leidžia žodžiu apklausti vieną tiekėją.

Viešinant informaciją apie vykdomus viešuosius pirkimus papildomai kontroliuojami viešųjų pirkimų vykdymo procesai, nes didėja tikimybė, kad tiekėjai, pastebėję teisės aktų reikalavimų neatitinkančias viešojo pirkimo technines sąlygas, informuos viešuosius pirkimus kontroliuojančius subjektus ir jie įgyvendins papildomas viešųjų pirkimų vidaus kontrolės priemones.

Siekiant kontroliuoti, vertinti ir užtikrinti, kad institucijoje vykstantys procesai būtų vykdomi laiku ir užtikrinant nustatytą teisės aktų nuostatų įgyvendinimą 2021 m. birželio 17 d. CPO LT direktoriaus įsakymu Nr. 3V-257 „Vėl viešosios įstaigos CPO LT vidaus kontrolės politikos patvirtinimo“ patvirtinta CPO LT vidaus kontrolės politika, kurios tikslas pasiekti, kad CPO LT:

1. laikytusi teisės aktų, reglamentuojančių CPO LT veiklą, reikalavimų;

2. užtikrintų centralizuotų viešųjų pirkimų, pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, ir daugiabučių namų atnaujinimui (modernizavimui) vykdyti skirtų pirkimų efektyvų ir skaidrų vykdymą, racionalų lėšų ir administracinių išteklių panaudojimą;

3. saugotų CPO LT turtą nuo sukčiavimo, iššvaistymo, pasisavinimo, neteisėto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo ar kitų neteisėtų veikų;

4. vykdytų veiklą laikydamosi patikimo finansų valdymo principo, grindžiamo:

4.1. ekonomiškumu, kuris suprantamas kaip minimalus išteklių panaudojimas, užtikrinant tinkamą CPO LT vykdomos veiklos kokybę;

4.2. efektyvumu, kuris suprantamas kaip geriausias naudojamų išteklių ir vykdomos veiklos (kiekio, kokybės ir laiko požiūriu) santykis;

4.3. rezultatyvumu, kuris suprantamas kaip nustatytų veiklos tikslų ir planuotų rezultatų pasiekimo lygis;

5. teiktų patikimą, aktualią, išsamią ir teisingą informaciją apie savo finansinę ir kitą veiklą.

6. CPO LT veiklos rizika – tikimybė, kad dėl CPO LT rizikos veiksnių CPO LT veiklos tikslai nebus įgyvendinti arba bus įgyvendinti netinkamai ir dėl to CPO LT arba kiti juridiniai asmenys, besinaudojantys CPO LT paslaugomis, gali patirti nuostolių.

7. CPO LT veiklos rizikos valdymas – CPO LT rizikos veiksnių nustatymas, analizė ir priemonių, kurios sumažintų arba pašalintų neigiamą poveikį CPO LT veiklai, parinkimas.

Tinkamas ir nuoseklus CPO LT vidaus kontrolės politikos įgyvendinimas sudarys papildomas priemones ir galimybes galimas korupcijos rizikas sumažinti iki minimumo.

Antikorupcinė aplinka CPO LT kuriama ir stiprinama vadovaujantis 2020 m. kovo 31 d. CPO LT direktoriaus įsakymu Nr. 3V-199 patvirtinta Viešosios įstaigos CPO LT kovos su korupcija 2020-2022 metų programa. Įgyvendinant šios programos priemonių plano 3 uždavinio „Užtikrinti korupcijos prevencijos reikalavimų įgyvendinimą“ 3 priemonę „Atlikti CPO LT darbuotojų apklausą siekiant nustatyti ir įvertinti CPO LT veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė“. 2021 m. rugsėjo 14 d. atlikta CPO LT elektroninio katalogo perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų, CPO LT darbuotojų Antikorupcinės aplinkos vertinimo apklausa. Apklausa skirta išsiaiškinti galimą korupcijos tikimybę profesinėje veikloje. Jos tikslas buvo nustatyti, ar pasitaiko korupcijos apraiškų bendradarbiaujant su tiekėju ar, pirkimus vykdyti pavedusių, perkančiųjų organizacijų atstovais.

Įvertinus CPO LT darbuotojų atsakymus svarbu pastebėti, kad didžioji jų dauguma atsakė nekontaktuojantys su išorės atstovais ir neįsakydami tiesioginio ar netiesioginio poveikio profesiniams sprendimams, ar galimų protekcijos apraiškų. Todėl darytina išvada, kad korupcinių tikslų siekiantys subjektai neturi galimybių (protegavimu ar dovanomis) daryti poveikį CPO LT darbuotojams. Absoliuti dauguma respondentų taip pat nurodė savo ir kolegų darbe nepastebintys galimų korupcijos apraiškų.

Respondentai taip pat vienareikšmiškai nurodė, kad jas pastebėję kreiptųsi į atsakingą už CPO LT korupcijos prevencijos ir kontrolės vykdymą asmenį, CPO LT direktorių arba Specialiųjų tyrimų tarnybą.

Apklausos rezultatai parodė aukštą respondentų savivertę: jie save identifikuoja kaip nepaperkamus, nepasiduodančius provokacijoms darbuotojus, kurių neįmanoma paveikti ir įtraukti į korupcinius veiksmus. Tvirti vidiniai įsitikinimai ir jų deklaravimas profesinėje srityje yra labai svarbūs siekiant formuoti stiprią, tvarią ir korupcijai atsparią CPO LT darbinę aplinką kolektyve, kai kiekvienas jos narys žino, kad tokio pobūdžio veikla yra netoleruojama.

Atlikta CPO LT elektroninio katalogo naudotojų (tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų) analogiška apklausa, kuria buvo siekiama nustatyti ir įvertinti CPO LT veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, leidžia pasidžiaugti ir patvirtinti CPO LT elektroninio katalogo naudą ir vertę kovoje su korupcija Lietuvoje. CPO LT elektriniame kataloge eliminavus žmogiškąjį veiksnių – pagrindinę korupcijos priežastį, pasiekti puikūs CPO LT katalogo naudotojų įvertinimai. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2021 m. gegužės 4 d. įsakymu Nr. 4-378 „Dėl Viešosios įstaigos CPO LT 2021 metų veiklos plano patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2021 m. rugsėjo 1 d. įsakymo Nr. 4-969 redakcija)

patvirtintame CPO LT 2021 metų veiklos plano 1 lentelės 8 punkte nustatytas CPO LT veiklos vertinimo kriterijus „Pasitikėjimas CPO LT (manančių, kad CPO LT veikla skaidri ir patikima, dalis), proc. ≥ 96 “. Nustatytas kriterijus įpareigoja CPO LT siekti absoliutaus skaidrumo visose galimose veiklos srityje. Šiais metais pasiektas CPO LT elektroninio katalogo perkančiųjų organizacijų įvertinimas perkopė planuojamą rodiklį ir maloniai nustebino, kadangi net 97,5 procentai respondentų pasisakė, kad CPO LT veiklą vertina kaip skaidrią ir patikimą.

Apibendrinant atliktą korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą ir atliktų apklausų rezultatus (apibendrintus, atliktų CPO LT elektroninio katalogo perkančiųjų organizacijų, tiekėjų ir darbuotojų, apklausų rezultatus bus galima rasti CPO LT internetinės svetainės skiltyje „Korupcijos prevencija“) bei tikslingai tęsiant Programos įgyvendinimą CPO LT ir toliau turėtų orientuotis į perkančiųjų organizacijų kompetencijų ugdymą, siekiant profesionalaus ir kokybiško dokumentų, kurių pagrindu vykdomi viešieji pirkimai kitų perkančiųjų organizacijų pavedimu, reglamentavimo ir vykdymo.

Diegiant ir stiprinant antikorporcinį švietimą ir CPO LT darbuotojų atsparumą korupcijai Programos priemonių plano 3 uždavinio „Užtikrinti korupcijos prevencijos reikalavimų įgyvendinimą“ 9 punktu CPO LT parengta ir patvirtinta CPO LT skaidraus elgesio dokumentacija. Vadovaujantis CPO LT direktoriaus 2020 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. 3V-794 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT darbuotojų elgesio, susidūrus su neteisėtu atlygiu, dovanomis rekomendacijų ir viešosios įstaigos CPO LT gautų dovanų, pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų perdavimo, vertinimo, registravimo, saugojimo ir eksponavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintos:

- CPO LT darbuotojų elgesio, susidūrus su neteisėtu atlygiu, dovanomis rekomendacijos;
- CPO LT gautų dovanų, pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų perdavimo, vertinimo, registravimo, saugojimo ir eksponavimo tvarkos aprašas.

Atlikus korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą CPO LT vykdomų viešųjų pirkimų srityje nustatyta, kad yra priimti visi teisės aktų įgyvendinimui reikalingi teisės aktai. Patvirtintuose CPO LT viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose numatyta sprendimų priėmimo tvarka yra skaidri, o vidaus kontrolės sistema patobulinta, išplėta ir veikia tinkamai.

Siūlomos korupcijos riziką mažinančios priemonės CPO LT vykdomų viešųjų pirkimų kitų perkančiųjų organizacijų pavedimu srityje:

1. organizuoti mokymus viešųjų pirkimų procedūras atliekantiems darbuotojams viešųjų bei privačių interesų derinimo bei korupcijos prevencijos temomis;
2. organizuoti vidinius ir/ arba išorinius mokymus viešųjų pirkimų procedūras atliekantiems darbuotojams dalykinių žinių ugdymo temomis;
3. organizuoti vidinius ir/ arba išorinius mokymus pirkimus pavedusių vykdyti institucijų iniciatoriams techninių specifikacijų rengimo temomis;
4. laiku įgyvendinti CPO LT direktoriaus 2021 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 16KVS-14 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT kokybės vadybos sistemos rizikų valdymo plano patvirtinimo“ patvirtinto CPO LT kokybės vadybos sistemos rizikų valdymo plano priemonės:
  - 4.1. Peržiūrėti ir esant poreikiui patikslinti išorės ekspertų parinkimo tvarką;
  - 4.2. Parengti pirkimų, kuriuos pveda atlikti perkančiosios organizacijos inicijavimui pateikiamos informacijos auditavimo proceso diagramą.
5. parengti metodines priemones (video-vaizdinės instrukcijos, standartinės formos), kurios padėtų paprasčiau parengti ir vertinti technines specifikacijas;

6. plėtoti ir taikyti savikontrolės sistemas, kurių tikslas – identifikuoti aplinkybes, lemiančias ar galinčias lemti piktnaudžiavimo atvejus įstaigoje ir identifikuoti bei įgyvendinti tokių atvejų prevencijos priemones.

CPO LT, siekdama vykdyti skaidrią ir korupcijos apraiškoms atsparią veiklą, glaudžiai bendradarbiauja su Specialiųjų tyrimų tarnybos atstovais, kurie periodiškai CPO LT darbuotojams vykdo antikorupcinio švietimo mokymus.

Įgyvendinant Programos priemonių plano 2 uždavinio „Padėti atskleisti ir sumažinti korupcijos priežastis, galinčias sudaryti sąlygas neskaidriai CPO LT darbuotojų ir CPO LT informacinių sistemų naudotojų veiklai“ 2.2. priemonę „Vykdyti darbuotojų mokymus tikslu lavinti įgūdžius atpažinti korupcinius veiksmus atliekant darbinės funkcijas“ CPO LT darbuotojai turėjo galimybę susipažinti su antikorupcinio švietimo nuotoliniais mokymais:

1. 2021 m. balandžio 29 d. Specialiųjų tyrimų tarnybos mokymai tema „Antikorupcinės aplinkos kūrimas viešajame sektoriuje“;
2. 2021 m. rugsėjo 21 d. Specialiųjų tyrimų tarnybos STT e. mokymo platformos pristatymo renginys;
3. 2020-2021 m. organizuojami „Skaidrumo akademijos“ 21 ekspertiniai nuotoliniai renginiai.
4. 2021 m. spalio 28 d. bus organizuojami Specialiųjų tyrimų tarnybos mokymai tema „Korupcijos samprata ir pasireiškimas Lietuvoje. Interesų konfliktai ir jų valdymas“.

Daugiau informacijos apie CPO LT Programos priemonių plano įgyvendinimą galima rasti CPO LT 2020-2022 metų kovos su korupcija programos įgyvendinimo priemonių plano vykdymo 2020 m. ataskaitoje, kuri patalpinta CPO LT internetinės svetainės skiltyje „Korupcijos prevencija“²².

Atlikus korupcijos pasireiškimo tikimybės tyrimą nustatyta, kad pagrindiniai įrankiai, kuriuos CPO LT telkiasi kovoje su korupcija, yra tikslus ir aiškus veiklos procesų reglamentavimas, jų kontroliavimas vidiniais teisės aktais, vykdomų procedūrų, sprendimų skaidrumas, viešumas ir antikorupcinis švietimas įstaigoje, bendradarbiavimas su pirkimų vykdymo funkcija CPO LT pavedusių institucijų darbuotojais, gilinant jų viešųjų pirkimų, rinkos analizės ir planavimo, elektroninio planavimo įrankio EcoCost naudojimosi žinias ir įgūdžius. Didinti antikorupcinio švietimo ir CPO LT – kaip stipriausio įrankio kovoje su korupcija viešuosiuose pirkimuose viešinimo galimybes.
